

הורינו

פרשת קרח, בחו"ל פרשת שלח תשפ"ו | שנה ג' 129

הורים נאמן הול

הורינו דברות קדשך

כיבוד אב ואם בפרשת השבוע

וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל מֹשֶׁה (ט"ז, ב')
מובא במדרש; בני קרח שראו את משה אמרו "היכי נעבד, ניקום מקמיה, יקצוף אבינו. לא ניקם, יקצוף רבינו". (מה נעשה? אם נקום מפני משה, נכעיס את קרח אבינו, ואם לא נקום ויהיה זה זלזול במשה, הוא יקפיד עלינו) אלא כשראו כל ישראל עומדים, אף הם עמדו. עד כאן דברי המדרש. ותמוה, מה ראו להכריע מהצורה בה כל ישראל עומדים. **וב'נחלת יעקב'** מבאר לפי הגמ' (חולין י"א) שלומדת מהיכן יודעים שהולכים אחר הרוב, ממכה אביו ימות. ושמה אינו אביו, אלא שהולכים אחר הרוב. וא"כ כשראו בני קרח שכל ישראל עומדים, אמרו ממה נפשך, אם אנחנו לא מכריעים תמיד אחרי הרוב - אז אין לנו בכלל חובת כיבוד אב. אלא מה? אנו סומכים בהכרעותינו על הרוב, ורוב בני ישראל עומדים. (וזה לכאורה עדיין תמוה שהרי לאחרים אין חשש להכעיס את קרח שאינו אביהם)

ובספר 'המאור שבתורה' להגרש"צ שפירא כתב שיש להעיר, מה היה הספק ומה הייתה הכרעתם הלא באפיקורס אין מצות כיבוד אב², וקרח אפיקורס היה כמו שאומר הירושלמי³. אלא צריך לומר שבני קרח לימדו זכות על אביהם וחשבו שקרח ועדתו מכוונים לשם שמים, ובאמת אביהם צדיק הוא, אשר על כן יש כבר מקום לדון את מי יש לכבד יותר. את משה או את אביהם קרח.

וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל מֹשֶׁה (ט"ז, א')
רש"י מפרש ומביא בשם מדרש תנחומא - ולא הזכיר 'בן יעקב', שביקש (יעקב) רחמים על עצמו שלא ייזכר שמו על מחלוקתם, שנא' בְּקֶהְלָם אֶל יַחֲדָא כְּבָדִּי. ומקשה הגאון רבי נתן גשטטנער, בעל ה'להורות נתן' - שהדבר צ"ב וכי מה אכפת לו ליעקב אבינו אם כך יהיה כתוב בתורה, אם לאו, הלא כולנו חכמים ונבונים ויודעים סדר ייחוסם של קרח עד לוי ויעקב. אלא מבאר הגאון רבי נתן גשטטנער העניין הוא, משום שהרי דרך העולם כשעושים מחלוקת על דברים כאלו, כל אחד טוען ואומר שח"ו אינו מקנא לעצמו ולכבודו, אלא רק לכבוד בית אבא ולמעלה בקודש הוא עושה. לכך אמר יעקב אבינו שאינו רוצה שייזכר שמו על מחלוקתם. דהיינו, אל תעשו מחלוקת בשמי ולכבודי כביכול. וזהו לימוד יקר שכאשר הבן עושה משהו לכבודו של אביו, צריך לדעת שאביו באמת רוצה בכך ומתייקר ומתכבד בכך, ולא שיהיה חלילה דבר שלילי כמו מחלוקת - ויעשה את זה כביכול לכבוד אביו.

1. בראשית מ"ט כ"ב. 2. כמ"ש הטור סימן ר"מ ולהרמב"ם דס"ל פ"ו ממרים הלי"א דחייב אדם בכבוד אביו רשע מ"מ יש לחלק בין רשע לאפיקורס. 3. ירושלמי סנהדרין פ"י, ה"א.

הורינו דרך חיים

כיבוד אב ואם
בהלכה ומנהג

כשם שחובה על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את ההלכות המצויות, כהלכות שבת, שמירת הלשון ועוד, כך חובה על כל אדם ללמוד ולשנן את הלכות כיבוד אב ואם ומוראם, שמצווה זו היא תמידית בכל זמן, וחמורה היא עד מאוד, ואם לא ילמד את הלכותיה, מאין ידע היאך לקיימן, ויכשל בדברים רבים, מבלי לדעת שהוא נכשל.

אביו במקרה שאינו מחויב לכבדו, זה דווקא כשאביו רוצה להפסידו או לעכב בידו, אבל לא שייגרם לבן הפסד שיכול היה למנוע אם היה מצער את אביו. כמו למשל, להעיר את אביו משנתו כדי לא להפסיד עסקה טובה. שעל זה, מחויב לתת כל ממנו שלא לעבור על מצוות עשה - בקום ועשה. ומכלל איסור צער שלא לומר לאימו שהתבשיל שבשלה אינו טוב או טעים, שזה צער עבורה. וכל שכן שלא יאמר את זה כשאחרים שומעים, שאז הוא בגדר מקלה - מבזה אימו. אלא אדרבה יתרגל לומר לה כמה טוב היה המאכל, שזה עונג עבורה לשמוע. (אם לא כשאימו שואלת אותו על כך מפני שרוצה לדעת לפעם הבאה אם יש צורך להוסיף או לגרוע בתבלין וכדו') וכמו"כ בכלל זה שלא תאמר הבת לאמה שבגדה אינו נאה. כשהבן מדבר עם אביו יזהר שלא יאמר לו מלה שתגרום לו צער. שהאומר לאביו מלה שהוא נפגע או מצטער ממנו, עובר גם על ל"ת דלא תנוג, וגם על צער אביו.

סיפר מרן הגרא"ל שטיינמן שהרבנית ע"ה שמעה מאמה ע"ה שבביתם הייתה תורנות בין הבנות לסדר את מיטת האבא, וכשהוצרכו להעניש בת שלא התנהגה כראוי, ענשה היה שתפסיד את זכותה לסדר את המטה. (יושר הורי)

הזהירות הגדולה וצדדים מיוחדים בצער ההורים
מבואר בגמ'¹ שאסור לילד לצער את הוריו, והמצער הוריו, כאילו מצער את הקב"ה. והקב"ה אומר יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלי דרתי ביניהם ציערונני. וכך כתב בספר היראה לרבינו יונה שהמצערם כאילו ציער את הקב"ה. ובספר המוסר לרבינו יהודה כלץ (פ"ה) הוסיף וכתב שאסור **להעציבם** ולצערם. כמו שמצינו אצל שאול² שאמר לנערו לכו ונשובה פן יחדל אב מן האתונות ודאג לנו. כלומר, הוא חשש גם לדאגתם. ובתרומת הדשן³ סובר שהאיסור לצערם הוא מכלל מצות מורא, ששווה לדין כיבוד. ובאופן שהוא פטור מכיבוד, פטור גם מהאיסור לצערם. וע"כ כאשר רוצה ללכת ללמוד בעיר אחרת ואביו או אימו אינם מסכימים, מצד שחוששים לסכנת דרכים, והרי גדול ת"ת מכיבוד או"א, פטור אף כשהם מצטערים. והובא להלכה ברמ"א (ס"ח) בנידון כשאביו רוצה לאבד מעותיו של הבן, שמותר למנוע ממנו אף שע"י כך מצער, כיון שאינו חייב בכבודו על חשבון ממון הבן.

והר"ן כותב והובא בבית יוסף, **שצער אביו חמור מכבודו, ויש לו לאבד כל ממון שבעולם בכדי שלא לצער.** על אף שכבודו של האבא אינו אלא משל ממון האב, ועל כן אין לעורר את אביו משנתו אף שעל ידי כך יגיע לבן הפסד גדול. ואף שלמעלה הבאנו שמותר לצער את

1. קידושין דף לא. לב. 2. שמואל א' ט' ה'. 3. ובערוך השולחן ובפי' הגר"י פ' פערלא על הרס"ג

שיחתם של צדיקים

מגיד המישרים הגאון רבי מרדכי דרוק צ"ל
מתוך 'דרש מרדכי' עה"ת

בגמרא¹ מבואר גודל הפלגת שכר כיבוד אב ואם. שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה עכו"ם אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו וכו' ובהמשך הגמ' שם מבואר עוד על שכר כיבוד אב ואם. אמר רבי אבהו כגון אבימי בני קיים מצות כיבוד, שחמישה בנים היו לו לאבימי, ובכל זאת כשהגיע אביו רבי אבהו, והיה בפתח ביתו, רץ אבימי כדי לפתוח את הדלת בפני אביו והיה אומר כן כן אני מגיע... ויום אחד אמר לו אביו להשקות אותו מים, ועד שהגיע אבימי עם המים - נמנם אביו, והיה האמורא עומד לידו וממתין עד שיתעורר. ומספרת הגמ' שביתיים הייתה לו סיעתא דשמיא להבין בעומקה של תורה, "ודרש אבימי מזמור לאסף".

רש"י פירש שדרש 'מזמור לאסף' והרי היה צריך לכתוב קינה לאסף, אלא 'מזמור' שכיילה הקב"ה חמתו בעצים ואבנים. אמנם התוספות על המקום הביאו דרשה אחרת בפסוק זה וז"ל: יש במדרש שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה. משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר, ונפל כדה לבאר, והייתה מצטערת ובוכה. עד שבאה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב, ונפל אותו כלי גם הוא לבאר. התחילה הראשונה לשורר, ואמרה - עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם את הכד שלי, כיון שהוא רק של חרס ואינו נחשב, ועכשיו, מי שיוציא אותו הכד של שפחת המלך של זהב, יוציא כדי עמו. כך בני קרח, שהיו בלועים. כשראו שטבעו בארץ שעריה, אמרו שירה, אמרו מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו. לכך אמר אסף מזמור שהוא ממשפחת קרח. עד כאן הסברם של התוספות.

והדברים צריכים ביאור, הרי המשל אינו דומה לנמשל. כלי החרס של השפחה וכלי הזהב של בת המלך נפלו לתוך בור אחד, ברור אם כן שמי שיוציא את זה, יוציא את זה. אך מה בין בלועי קרח שנבלעו במדבר, ובין שערי המקדש שטבעו באדמת ירושלים. ומנין שמי שיוציא את אלו, יוציא את אלו?!

והנראה לומר בביאור דברי המדרש, שאותה זכות שהצילה את שערי המקדש, היא זו שתציל גם את בני קרח. שהרי מדוע יזכו שערי המקדש לתקומה נצחית, מפני שכבדו את ארון השם. כמו שאמרו במדרש² רב הונא בשם רבי יוסי אמר, **שערים חלקו כבוד לארון לפיכך לא שלט בהם אויב**, הדא הוא דכתיב שאו שערים ראשיכם, ועל כן טבעו בארץ שעריה (ולא התכלו). זכות זו של נתינת כבוד לארון הברית, היא אותה הזכות של בני קרח שנתנו כבוד לאביהם ולכך לא יצאו נגדו בגלוי, והרי השווה הקב"ה כבודו לכבודם של אב ואם. וזכות זו היא שתוציא עמה אף את בני קרח מבטן האדמה. וזה הביאור שהתחדש לאבימי דווקא כאשר כיבד את אביו - ה"מזמור לאסף" שהוא מזמור ולא קינה, בזכות כיבוד אב.

1. קידושין לא. 2. איכה רבתי ב' י"ז י"ג

הצטרפו עכשיו לקבלת הגליון
במייל מדי שבוע ביום ד' כתבו "צרפו אותי"
horeinuorg@gmail.com

היו שותפים איתנו וקחו חלק בזיכוי הרבים <

תרמו עכשיו להוצאת הגליון
כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו!

לפרטים נוספים: 052-7647300 או במייל horeinuorg@gmail.com

רב הנסתר

מאמר חד"ל או מעשה רב בנושאי
מצוות כיבוד הורים נטמנו בתמונה,
גלו ושלחו לנו, ואולי תזכו בפרסים!

horeinuorg@gmail.com

או בפקס: 077-6021640

פתרון חידת 'רב הנסתר' לגיליון פרשת שלח

רחל אמנו ע"ה נענשה שמתה בשעת לידת בנימין משום שציערה את אביה שגנבה ממנו את התרפים אע"פ שהייתה כוונתה לטובה לעקור את אביה מע"ז, ואף שאביה היה רשע מ"מ הרי אביה הצטער בגללה (זוה"ק פר' ויצא דף קס"ד)

הודעה תשלח לפותרים נכונה שעלו בגורל.

אפשר לנתח את הנקודה החשובה עבורו, כשהוא אומר חסידי, מה באמת חשוב לו - לפעמים זה המראה, השפה, הרקע התרבותי, השייכות. ולעומת זאת מה באמת חשוב לך כשאת אומרת ליטאי - לפעמים זה הסגנון היותר ישיבתי, או התרבותי, אולי קצת פתוח יותר. (ויש גם להיפך) ובדרך כלל לאחר שיחה ובירור אפשר למצוא את הסגנון המתאים עבור שניכם לשיעור רצון כולם.

היום יש מגוון קהילות ותתי קהילות גדול מאוד. יש בחורים חסידיים בישיבות ליטאיות, ויש בחורים מבית ליטאי שנמשכים לשמחה והחמימות בעבודת ה' בקהילות חסידיות. בעז"ה תוכלו למצוא את השידוך המיועד לך משמים שיכול להיות בעיניך "ליטאי" ובעיני אבך "חסידי", וכולם ישמחו ויהיו מאושרים. כך או כך, השאיפה והרצון שלך לכבד את אבך ולשמח את ליבו, וודאי יעמדו לך לזכות גדולה של המצווה היקרה ותזכי להקים בית נאמן בישראל שיהיה בעז"ה בניין עדי עד. בברכה מרובה.

שלוש וברכה. רציתי לשאול שאלה בכיבוד הורים. אני בחורה בשידוכים, אבא שלי חסידי, אמי מגיעה מבית ליטאי, ואני רוצה להשתדך עם בחור ליטאי. האם יש בכך חשש לכיבוד אב - קפידות מאבא וכדו'. אשמח למענה בהקדם.

שלוש וברכה. ההלכה היא שבענייני שידוכים אין חובה לעשות דווקא כדעת ההורים, משום שזה נחשב "משלך". וכל חיובי כיבוד הורים הם "משל ההורים".

עם זאת, גדולי ישראל כמו החזו"א ועוד רבים, הורו לתלמידיהם שאמנם אין חובה לעשות נגד דעתך האישית, אבל וודאי שיש ברכה גדולה בלשמוע לדעת ההורים ולא לעשות נגדם. ולכן למרות שאת לא חייבת להתחתן כמובן עם מישהו מרקע שלא תואם את שאיפותיך, צריך לעשות השתדלות גדולה לשבת עם אבא ולדבר אתו ולשתף אותו בשאיפות שלך בנושא כה חשוב.

מעשה אבות

סיפור מהחיים

סיפור אישי מטלטל המובא בספר "משנת הכיבוד", אודות כיבוד אב זקן במסירות, והמופתים הגדולים שהתרחשו באותה עת. פרק שלישי.

עוד דקה נעימה זכורה לי מאז שאבא הגיע אלינו, נהגה רעייתי מידי ליל שבת להביא אליו את כל ילדי, מגדול ועד קטן שיניח ידו עליהם ויברך כל אחד ואחת מהם, תוך שהיא מבקשת ממנו שיעתיר כי יגדלו הילדים לשם ולתפארת. באחת השבתות כשהגיעו הילדים לקבלת הברכה, אבא כל כך התעודד מהכבוד הזה, ומתוך חולשתו החלו נוצצות דמעות בעיניו והוא קרא אלינו - אני מברך אתכם שהם ינהגו כלפיהם כפי שאתם נוהגים כלפי! משפטים אלו לא נשמעו מפיו כמעט, לכן כה שמחתי לשומעם, וכן שמחתי שילדי שמעוהו אומר כך.

ברגעים אלו הייתי המאושר באדם, חשבתי שזכיתי במצווה כבירה שלא הייתי מחליפה בעד כל הון. כשהייתי רואה את אבא יושב על כסאו הנאה, רחוק נקי ונינוח, ומאזין בהנאה לקלטת 'קול הדף' כשמידי פעם גומע מהתה וטועם מהעוגה המיוחדת חסרת הסוכר שהכינו במיוחד בעבורו. הייתי עומד בצד ומהרהר היכן היה זוכה לכל זה לו היה נמצא בין עשרות ישישים במוסד סיעודי כלשהו. אני יודע שיש מצבים שיש נמצא במצב שפשוט כבר לא יתכן להחזיקו עוד בבית, אני גם יודע שיש בתים שהעניין אינו מתאפשר, אך תודתי נתונה להקב"ה על שבמקרה שלנו זכינו שהדבר יתאפשר.

באחד הרגעים היפים הללו קמה בליבי החלטה עזה, כי מסלק אני כל טרפוניה מליבי על בני משפחתי. אדרבה, שמח אני בכך שמצווה זו הזדמנה דווקא לידי, ומעתה לא אוותר עליה. שוחחתי על כך עם רעייתי והצהרתי בפניה כי מעתה אין עוד דיבורים של תמיהה.

נטלתי אז עט ודף ורשמתי לעצמי בכוחות נפש מחודשים, כי מוחל אני בלב שלם על העבר ומתחרט על כל טרפוניה שעלתה

על פי ולבי, ומעתה אני שש וששמח לקיים את מצות ה' שציוונו על כיבוד אב. טמנתי פתקה זו בכיס פנקסי ואגב הפתקה הזאת שמורה עמי עד היום. ניסו אותי משמים תקופה קצרה לאחר מכן, אם אכן אני שש וששמח. היה זה כאשר ב"ה התארכה בתי בכורתי, ואמור הייתי לערוך ווארט - לחיים, בביתי. רבות הפכתי בדעתי, שמא עלי לערוך את השמחה מחוץ לביתי. אלא שידעתי היטב כי אבא יבין בדיוק מדוע לא חגגתי את הווארט בבית, ורק מחמת זאת הכל נחגג בבית! בעיצומה של השמחה, באחד הרגעים הכי עדינים, נכנס אבא לחדר והתעקש משום מה לבחון את החתן וגם את אביו. פשוט לא הרפה מהם. חשבתי שדמי מציף אותי מבושה. הלכתי למטבח תקעתי ראשי בתוך המקרר והתחננתי לריבונו של עולם, שיעשה למען כבוד המשפחה וישקט את אבא הנרגש. לרגע פניתי למגירה כדי להביא את פנקס הטלפונים שלי, באותו רגע נתקלו ידי בפתק מקופל שהיה מונח שם, בו כתבתי אך לפני שבועיים "ומעתה הריני שש וששמח לקיים את מצות ה' שציוונו על כיבוד אב" הפתק הזה לגלג עלי באותו רגע כאומר, עכשיו בא נראה אותך שש וששמח.

אזרתי כוחות חזרתי אל הסלון וליטפתי את כתפו של אבא, תוך כדי שאני אומר בקול למחותי ולבנו - חתני הנבון, האם ידעתם איזו זכות יש לכם שאבא שיח' יושב איתנו כאן? אני זוכה לזאת יום ויום ואין לי עונג גדול מכך, אשריכם שאתם זוכים לכך עתה.

מזגתי 'לחיים' וביקשתי מאבא שיספר מעט על המשפחה. אם לא היה די, נשמטה כוסית הלחיים באותו רגע מידי הרועדות של אבא על המפה החגיגית. המשכתי לשוחח בשמחה על יחסו של אבא, בכוחות לא לי כאילו לא קרה כלום, תוך כדי כך ניקיתי את הטעון ניקוי, אך מתוך שלווה. בליבי בערה סערה, אך שמרתי כלפי חוץ על רוגע.

המשך יבוא בעז"ה

המשפחה של מתעורבים

על עצמי עוד הייתי מצליח לשתק, באמת. כבר למדתי שלא על כל דבר צריך לענות, ולפעמים אם עונים רק נהיה יותר מריבה. אבל ברגע שהם דברו על אבא שלי זה כבר משהו אחר, אני לא אתן לאף אחד לדבר נגד אבא שלי. פתאום הרגשתי בלב מין חם כזה, אבל לא של כעס, של הגנה. אמרתי להם: תקשיבו רגע, אבא שלי אף פעם לא רב עם אנשים. הם שתקו קצת, אולי הם חשבו שגם אני עכשו אגיד משהו על אבא שלהם. אז המשכתי, ואם אבא שלי העיר לכם בבית הכנסת, זה לא כדי לפגוע בכם ולהתערב לכם, אני בטוח שזה היה ברגע ומתוך רצון לעזור, אבא שלי באמת אדם טוב.

אחד מהם משך בכתפיים שלו: טוב, אבל למה הוא חייב להתערב? הסתכלתי עליו ואמרתי לו: קדם כל אבא שלי לא 'מתערב', אולי פשוט אכפת לו, הוא פשוט לא מסגל לראות בלגן בלי לנסות לעזור. אחד מהם אמר: כן, בטח. אז אמרתי: תאמינו לי, אם הוא היה באמת אוהב לריב, הוא לא היה מעיר כל כך בשקט.

שקט. פתאום אף אחד כבר לא צחק ואני הרגשתי משהו מוזר, שמצד אחד ממשיך רציתי להמשיך להגן על אבא, ומצד שני לא רציתי שתתחיל עכשו עוד מריבה בגללי, אז פשוט עצרתי שם. לא צעקתי, לא נסיתי לנצח, רק אמרתי: בקצור, אל תדברו ככה על אבא שלי, והלכתי.

אחר כך, בדרך הביתה, חשבתי על זה. כבוד אב ואם זה לא רק לעזור בבית או להביא משהו, זה גם איך אתה מדבר עליהם גם כשהם לא נמצאים, ואם אתה מסגל לשמע שמישהו אומר עליהם משהו רע ולשתק. כי אסור לי לשתק כשמישהו פוגע באבא או באמא שלי. ועל עצמי? אני יכול לשתק. אבל על אבא שלי? אני לא יכול לשמע שמדברים עליו בזלזול כאלו הוא סתם "מתערב".

וידעים מה? חוץ מכבוד הורים, אני ממשיך גאה להיות הבן של מישהו שכל כך אכפת לו מאחרים. יש מצב שאני קצת גאה בזה שאנחנו "משפחה של מתעורבים".

יש ילדים בחידר שאוהבים הפסקה בשביל לאכול משהו שהביאו מהבית ולהשקיף על כלם מהצד, יש כאלה שנהנים לשתק ולרוץ, ויש כאלה - שפנראה מחכים להפסקה בשביל לריב. אני לא יודע איך זה קורה, אבל איכשהו תמיד יש בהפסקה לפחות וכוח אחד שנשמע כאלו עוד רגע מקימים בית דין.

למשל זה קרה השבוע בהפסקה הראשונה של עשר וחצי. שני ילדים מהשכונה, לא רוצה ברגע לומר את השם שלהם אבל הם מתפללים אתנו בבית כנסת, התחילו לריב באמצע משחק. בהתחלה זה היה רגיל כזה; זה שלי, לא נכון, אתה רמית!, לא רמיתי זה באמת יצא ככה בזריקה שלי... אבל תוך שתי דקות זה כבר נהיה יותר רציני. אני לא משחק אתך יותר בחיים! דחיפות קטנות, פרצופים כועסים ומרגזים וטונים של "עוד רגע הרבה יוצא לבדק מה קורה פה".

אני עמדתי מהצד, בהתחלה לא התערבתי. כי יש כלל כזה שכלם יודעים ובעקבות מריבות של ילדים. בהתחלה זה נשמע כאלו עוד רגע כל העולם נגד כל העולם, ואחרי חמש דקות היריבים הגדולים יכולים לשבת יחד ולאכל במפה כאלו כלום לא קרה ודוקא מי שנכנס באמצע מריבה, יוצא ממנה הכי מפסד. אבל אז ראיתי שהם כבר מגזימים. אחד נהיה אדם, השני התחיל לצעק עליו, וכל הילדים מסביב כבר עשו את המעגל הזה של "iiiii"....

חשבתי לעצמי: מני, אל תכנס לזה, זה לא עסק שלך. אבל מצד שני... אם כבר נהיה פה בלגן, אולי כדאי שמישהו ינסה לעשות שלום. אז נגשתי אליהם לאמצע של המעגל ואמרתי, נו, מה קרה לכם? תרגעו רגע. בשניה שאמרתי את זה הבנתי שעשיתי טעות. נהיה רגע של שתיקה שכלם מסתכלים עלי. ואז, במקום להרגע, שניהם פתאום התאחדו נגדי. מי בקש ממך להתערב? מה אתה קשור בכלל?! די כבר, אתה בדיק כמו אבא שלך! נעצרתי. מה קשור אבא שלי? שאלתי. ואז אחד מהם אמר לי בכעס ולגלוג: אה, אתה לא זוכר איך אבא שלך העיר בשבת לילדים בבית הכנסת על הרעש אחרי האופרוף? אתם משפחה של מתעורבים! וכלם צחקו.

